

plussen en minnen

- + sterk beenwerk
- + +0,15 % eiwit bij zwartbont
- + meer levensduur
- + gunstig celgetal
- -750 kilo melk
- drinkgedrag kalveren
- melkbaarheid

Bazige koeien met best beenwerk

Naast Holstein en Jersey is Brown Swiss wereldwijd meest verspreid melkras

De Brown Swiss is al ruim twintig jaar in Nederland te vinden. Van oorsprong komt het ras uit de bergen van Zwitserland. Het sterke beenwerk en de grote zelfredzaamheid zijn daarmee snel verklaard.

Braunvieh heet het ras in het gebied van oorsprong. Met de export naar de Verenigde Staten rond 1900 werd het omgedoopt tot Brown Swiss. De bakermat ligt in Zwitserland, waar het ras zo'n tweehonderd jaar geleden uit lokale rassen ontstond. Rondom de Alpen worden de koeien nog steeds gehouden in de bergen en in kleine koppels. De wereldwijde actieve fokpopulatie bestaat uit zo'n 750.000 dieren. Naast de Holstein en de Jersey is de Brown Swiss hiermee één van de meest verspreide en meest toonaangevende rassen in de wereld. De fokprogramma's testen gezamenlijk zo'n vierhonderd stieren per jaar, waarbij Zwitserland en Zuid-Duitsland de meeste stieren testen, gevolgd door Noord-Italië, Amerika en Oostenrijk.

Onderscheidend achterstel

De Brown Swiss was van origine dubbeldoel, maar heeft anno 2005 duidelijk de uitstraling van een melkras. De hoogtemaat is vergelijkbaar met die van de Holstein, het botwerk is iets grover en de bovenbouw soms wat week. Met name in het achterstel is de Brown Swiss onderscheidend. De kruisvorm is ideaal afhankelijk en de draaier zit centraal. Het beenwerk van de Brown Swiss is daardoor ook wat recht, de koeien lijken

Eerst rood, toen zwart

Halverwege de jaren tachtig ontstond de eerste interesse in Nederland voor de Brown Swiss. Roodbontfokkers zochten alternatieven voor MRIJ. Alhoewel veehouders de dieren roemden vanwege hun sterke constitutie bleek Brown Swiss geen blijver. Vooral het verlies van de roodbonte kleur bleek emoti-

zels wat 'op hoge hakken te lopen' door hun hoge verzenen. De kwaliteit van het onderstel is geroemd. Dat de Brown Swiss decennialang heeft moeten overleven in een berglandschap is terug te vinden in het sterk gebruikte beenwerk. De harde, zwartgepigmenteerde klauwen zijn een slag groter en grover dan die van de meer verfijnde Holsteinkoe. De gewichtsverdeling is gelijkmatig over de hele klauw.

Wellicht is hun origine ook de verklaring voor het eigenzinnige, bazige karakter van de bruine Zwitsers. De Brown Swiss kent geen stress en komt naar je toe. Ze laat zich echter geen wil opleggen. Sommige veehouders omschrijven deze karaktertrek bij de kalveren als onhandelbaar vooral als de jonge dieren geen melk willen drinken. De uivorm van de Brown Swiss is zeer correct en de uiers melken prettig weg, terwijl de melkbaarheid wel aandacht vraagt. Dit is voor de fokprogramma's ook een duidelijk selectiepunt, met name in de Duitse fokkerij, die insteekt op het fokken van een commerciële Brown Swiss die probleemloos in grote koppels kan functioneren. Inmiddels zijn er genoeg stieren te vinden die ruim boven de 100 scoren voor melkbaarheid. De fokkerij in Zwitserland en de VS is meer gericht op het showtype. De dieren in de VS imponeren door skelet, bouw en uivorm, ze kunnen de concurrentie met de HF in de keuringsring aan.

Langere levensduur

De productiekraft van de Brown Swiss varieert in de verschillende landen. Globaal geven de koeien zo'n 750 kilo melk minder per lactatie dan de Holsteindieren. Daarbij komt dat de koeien laatrijp zijn. In Zuid-Duitsland en Zwitserland ligt de gemiddelde leeftijd van de Brown-Swisskoe op 6,5 jaar; overigens wel met de kanttekening dat de opfok wat langer is en men

oneel een te groot struikelblok. Inmiddels is het aantal eerste inseminaties weer opgeklommen naar vijfduizend per jaar; met dank aan de zwartbontfokkers, die inmiddels ook de deuren openzetten voor nieuwe rassen. In 1992 is er een Nederlandse gebruikersclub opgericht.

extra zuinig op de koeien is, vanwege de kleine veestapel. NRS berekende over 2003-2004 dat de levensduur van de in Nederland aanwezige Brown-Swissdieren (inclusief kruislingen, waarbij het heterosiseffect een rol speelt) 185 dagen langer is, ruim een halfjaar.

Meer eiwit

Het eiwitgehalte van de Brown Swiss ligt zo'n 0,15 procent hoger vergeleken met de zwartbontpopulatie. Voor roodbontfokkers is het verschil nihil, tenzij er veel Red-HF-invloed is, dan

voegt Brown Swiss ook wel degelijk wat toe. Uniek in de waarden van de Brown-Swiss-stieren in Europa is de vermelding van het kappacaseïne-eiwit. De gewenste BB-variant levert een hoger rendement op in de kaasmakerij. Er kan simpelweg meer kaas uit een liter melk gewonnen worden. In bepaalde streken, zoals in Italië, is er zelfs een extra uitbetaling voor melk met de BB-variant. Daarmee blijft de positie van de Brown Swiss uniek.

Alice Booij

Veehouder Janus Peeters: 'Ze staan als eerste in de melkstal'

De beste vaars op het bedrijf geeft 41 liter, ze is vijftig procent Brown Swiss. 'Bij ons in de stal moet Brown Swiss de concurrentie aangaan met Holstein.' Als veehouder Janus Peeters uit Luinjeberd de tien beste HF-vaarsen met de tien beste Brown-Swissvaarsen vergelijkt, komen de Brown-Swissvaarsen uit op 180 euro meer melkgeld per lactatie. Hun melkproductie is z'n 100 kilo lager in 305 dagen maar ze geven 0,3 procent meer vet en 0,4 procent meer eiwit. Peeters heeft 70 melkkoeien, waarvan 30 'bruinen'.

Door aankoop van Duitse dieren en embryo's is het merendeel van de Brown Swiss zuiver. 'Daarvan hebben 14 koeien een eiwitpercentage boven de 4 procent. Wij hebben speciaal geselecteerd op eiwit.' Naast het eiwit roemt Peeters de beenkwaliteit en de uiergezondheid van zijn Brown Swiss. 'We zitten de laatste twee jaar onder de 100.000 cellen. Slechts twee Brown Swissen heb ik ooit behandeld tegen mastitis. Eén behandeling was genoeg.'

Toch zal niet de hele veestapel richting Brown Swiss gaan. Eenderde Holstein, eenderde Brown Swiss en eenderde kruislingen luidt de doelstelling. 'Ik wil wel de melk erbij houden. De variatie bij de Brown Swiss is groot, ik heb ook vaarsen met een lactatiewaarde van 70.' De gemiddelde melkproductie van alle koeien bedraagt 8400 liter melk, 4,47 % vet en 3,74 % eiwit. Het karakter van de Brown Swiss is heel prettig, vindt Peeters. 'Ze staan als eerste in de melkstal. Ze zijn zo mak, ze likken je zo langs het hoofd.'